

Handleplaner

Serviceovens §§ 141 og 136, stk. 2.

Kommunen skal altid sikre sig, at hjælp efter den sociale lovgivning opfylder sit formål.

Tilrettelæggelsen af hjælp skal være helhedsorienteret og ske ud fra en samlet vurdering af borgerens situation og behov på længere sigt.

Kommunen skal så langt som det er muligt sørge for, at borgeren har mulighed for at være inddraget i behandlingen af sin egen sag. Hvis det drejer sig om tilrettelæggelse af hjælp til en borger med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, som ikke kan tage vare på sine egne interesser, skal kommunen tage stilling til, om pårørende eller andre kan varetage den pågældendes interesser.¹

Handleplaner er en måde at inddrage en person og evt. pårørende eller andre nærtstående på. Det overordnede formål med hjælpen skal overvejes, koordineres og beskrives, så både den pågældende selv, de pårørende og omsorgspersonalet ved hvilken pleje og omsorg, der er planlagt for borgeren.

Handleplanen skal:

- først og fremmest beskrive **formålet** med indsatsen
- beskrive, hvilken **indsats** der er nødvendig for at opnå formålet
- beskrive den forventede **varighed** af indsatsen
- beskrive **andre særlige forhold** om boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler m.v.

Tilkendegivelser vedrørende ønsker til fremtidig pleje og omsorg i et ”plejetestamente”² eller tilkendegivelser i en personlig fuldmagt om, hvilke personer man anser som sine nærmeste, kan være en hjælp i forbindelse med udarbejdelsen af en handleplan. På den måde kan en person have indflydelse på tilrettelæggelsen af sin egen hjælp ud over det tidspunkt, hvor fornuften og den retlige handleevne er i behold.

Kommunen **skal tilbyde at udarbejde en handleplan**, når hjælpen ydes til borgere under 65 år med betydeligt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller til personer med alvorlige sociale

---

¹ Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, §§ 4 – 6 og Lov om social service §§ 81 og 82

² Lov om social service § 83

problemer, der kun med betydelig støtte eller slet ingen kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder.³

Det fremgår af loven, at handleplanen **bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger** og så vidt muligt i **samarbejde** med denne.

Når der er tale om personer med betydeligt nedsat psykisk funktionsevne, der ikke kan tage vare på deres egne interesser, og hvor kommunen derfor har taget kontakt til pårørende, som kan varetage den dementes interesser, må det være de pårørende som skal tilbydes udarbejdelsen af en handleplan.

Hvis der er tale om personer over 65 år; som modtager personlig hjælp og pleje m.v., skal kommunen udarbejde et skema i forbindelse med tildeling af hjælpen. Dette skema skal som minimum indeholde oplysninger om, **hvilke opgaver** hjælpen omfatter, **formålet med hjælpen**, og for **hvilken periode** hjælpen gives. For beboere i plejehjem og særlige ældre- og handicapvenlige boliger m.v. skal skemaet indeholde oplysninger om den **samlede plan for pleje- og omsorgsindsatsen** for ansøgeren.⁴

Kommunen har tillige en **pligt til at udarbejde en handleplan** ved flytning til et særligt botilbud efter Servicelovens § 129 og ved enhver form for magtanvendelse. Hvis der eksisterer en handleplan, skal denne revideres med overvejelser over, hvordan man vil forsøge at undgå eller minimere brugen af magtanvendelse.⁵

Dette er Servicelovens krav til udarbejdelsen af handleplaner. Det er den overordnede planlægning af indsatsen, og det er den kommune myndigheds ansvar at få planen udarbejdet. Denne forpligtelse kan være delegeret til omsorgspersonalet enten som ansvar for udarbejdelsen af handleplanen i sin helhed eller som ansvar for udarbejdelsen af dele af den samlede helhedsorienterede handleplan.

Det kan naturligvis være relevant at udarbejde **planer for bestemte dele af indsatsen**. Det kan være plejeplaner, pædagogiske planer o.lign. Disse delplaner skal relateres til den overordnede plan. De vil være en **udmøntning af de overordnede mål** for indsatsen.

---

³ Lov om social service § 141

⁴ Lov om social service § 89

⁵ Lov om social service § 136

Der er forskellige **retlige krav til udarbejdelsen af handleplaner** - og andet skriftligt materiale - ud over Servicelovens regler. Det er først og fremmest Forvaltningslovens, Offentlighedslovens og Persondatalovens krav om notatpligt, saglighed og diskretion. Der er f.eks. regler om, hvad der skal skrives ned, og hvad der overhovedet må skrives ned, og der er regler om samtykkekrav og oplysningspligt i forhold til de personer, som omtales skriftligt.

Der gælder en almindelig retsgrundsætning om, at **alle væsentlige oplysninger skal noteres**. Denne notatpligt har flere formål. Det skal først og fremmest være tydeligt og tilgængeligt, hvilke overvejelser og beslutninger, der er taget i forhold til en person. Det er en forudsætning for adgangen til aktindsigt, at væsentlige oplysninger er skrevet ned. Det er også en forudsætning for, at en sag kan behandles systematisk og kan overtages af andre. Notater om væsentlige oplysninger er tillige grundlag for, at det kan fastlægges og kontrolleres, hvad der er foregået – både af hensyn til borgerens og omsorgspersonalets retssikkerhed, f.eks. i forbindelse med en klagesag.

Der gælder et retligt princip om, at der skal være et **sagligt formål** med at indhente og notere oplysninger om private forhold. Det betyder, at man nøje må overveje, om det man skriver ned, nu også er helt nødvendigt at skrive. Det er ikke lovligt at skaffe sig flere oplysninger end dem, der er nødvendige for at udføre sit arbejde; der gælder et **forbud mod overoplysning**.

Som beskyttelse mod at få private forhold beskrevet uden at vide det, er der i Persondataloven opstillet betingelser for behandling af oplysninger vedrørende private forhold. Det er som udgangspunkt ikke lovligt at skrive noget ned om andre personers private forhold uden et **samtykke** fra vedkommende.⁶ Det gælder f.eks., hvis personalet påtænker at skrive om pårørendes private forhold. Hvis der undtagelsesvist noteres sådanne oplysninger, er der som udgangspunkt pligt til at meddele det til de personer, hvis private forhold er beskrevet.⁷

Alle har ret til at se, hvad der står skrevet om dem i offentlige sager, dvs. alle har ret til **aktindsigt** i egne sager og ret til aktindsigt i oplysninger om sig selv i andre/andres sager.⁸ Når en person f.eks. på grund af svagelighed ikke selv er i stand til at udnytte sin ret til aktindsigt, kan de pårørende eller andre nærtstående gøre brug af retten på den svage persons vegne. Der er dog ikke automatisk ret til indsigt i samtlige oplysninger, men i de oplysninger som er nødvendige for at varetage den svage

---

⁶ Lov om behandling af personoplysninger §§ 6 - 8

⁷ Lov om behandling af personoplysninger § 29

⁸ Forvaltningslovens § 9 og Offentlighedslovens § 4

persons interesser, hvis han ikke selv evner det. En værge kan have ret til aktindsigt i et videre omfang, hvis værgemålet omfatter de forhold, som aktindsigten omhandler.

Fra punkt 114 i Socialministeriets vejledning nr. 5 af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne.

§ 109 l, stk. 2, pålægger kommunen eller amtskommunen at udarbejde handleplaner i overensstemmelse med servicelovens § 111 for de personer, der har været anvendt magt overfor. Disse planer udarbejdes på baggrund af et indgreb i selvbestemmelsesretten. Sådanne planer har til formål at beskrive overvejelser og pædagogiske metoder, som skal tages i anvendelse for at undgå at behovet for magtanvendelse opstår i fremtiden samt for at minimere varigheden af foranstaltningen.

For denne persongruppe er der derfor ikke kun tale om et obligatorisk tilbud om at få udarbejdet en skriftlig plan for indsatsen. Der er derimod tale om en pligt for den sociale myndighed til at udarbejde en plan for den person, der har været iværksat magtanvendelse overfor.

Det overordnede formål med udarbejdelsen af planer efter § 111 er at tilrettelægge en handlingsorienteret indsats. Herved fastlægges perspektivet og sammenhængen i indsatsen i samarbejde med den enkelte, ligesom grundlaget for samarbejdet for de involverede parter klargøres.

Planen skal også medvirke til at koordinere indsatsen i forhold til tilbud og aktiviteter med hensyn til bolig, beskæftigelse, fritid og undervisning.

Udgangspunktet for udarbejdelse af planen er den enkeltes forhold og livsomstændigheder.

Udarbejdelsen af planer forudsætter derfor et udredningsarbejde af væsentlige elementer i personens liv, som f.eks. den pågældendes familieforhold, og af de tilbud vedkommende modtager, f.eks. om uddannelse, beskæftigelse, bolig og fritid.

Det er også vigtigt at se på den personlige udvikling, herunder evt. psykologiske problemer, som kan påvirke personens selvopfattelse, motivation, og engagement i egen udvikling. Det kan være positive og negative sociale relationer, den enkelte bruger møder i sine omgivelser, f.eks. sociale bindinger og barrierer.

Udarbejdelse af planen skal altid ske ud fra den enkeltes forudsætninger og i samarbejde med denne, således at vedkommende inddrages i en aktiv proces, hvor de tilbud, der stilles til rådighed som led i opfyldelse af planen, synliggøres for personen og andre involverede.

Planen skal indeholde en beskrivelse af målet med den aktuelle indsats. Det kan f.eks. være en beskrivelse af hvilke hjælpemidler, boligindretning og /eller socialpædagogisk bistand i hjemmet, der kan støtte personen i at få hverdagen til at fungere, eller hvilke tilbud om uddannelse eller kurser, der kan være behov for. Der kan også være behov for at revurdere et allerede givet beskæftigelsestilbud.

Udarbejdelse af planer efter § 111 har afgørende betydning for brugerens retssikkerhed. I forbindelse med at der opstår tvivl om, hvorvidt den tildelte hjælp tilgodeser brugerens behov og opfylder målsætningen for indsatsen efter § 67, vil planen være et væsentligt element i prøvelse heraf.

Udarbejdelse af planer er også af væsentlig betydning for personalets retssikkerhed, idet det af planen skal fremgå, hvilke handlinger og metoder der forventes af medarbejderen. Denne beskrivelse sikrer, at tilrettelæggelsen og udførelsen af hjælpen til den pågældende ikke overlades til den enkelte medarbejder, men gøres til genstand for en fælles dialog. En dialog hvor handlinger og metoder i hjælpen til mennesker med særlige behov fortsat drøftes på baggrund af etiske overvejelser.

For at undgå omsorgssvigt eller at det bliver nødvendigt at iværksætte foranstaltninger som beskrevet i servicelovens kapitel 21, er det vigtigt, at det løbende vurderes om hjælpen tilgodeser den pågældendes behov, eller om der bør foretages justeringer i hjælpen.

(Vejledningen henviser til paragraffer og kapitler i den tidligere Servicelov. Der er ikke indholdsmæssige ændringer i vejledningens punkt 114 i forhold til den tidligere lov).